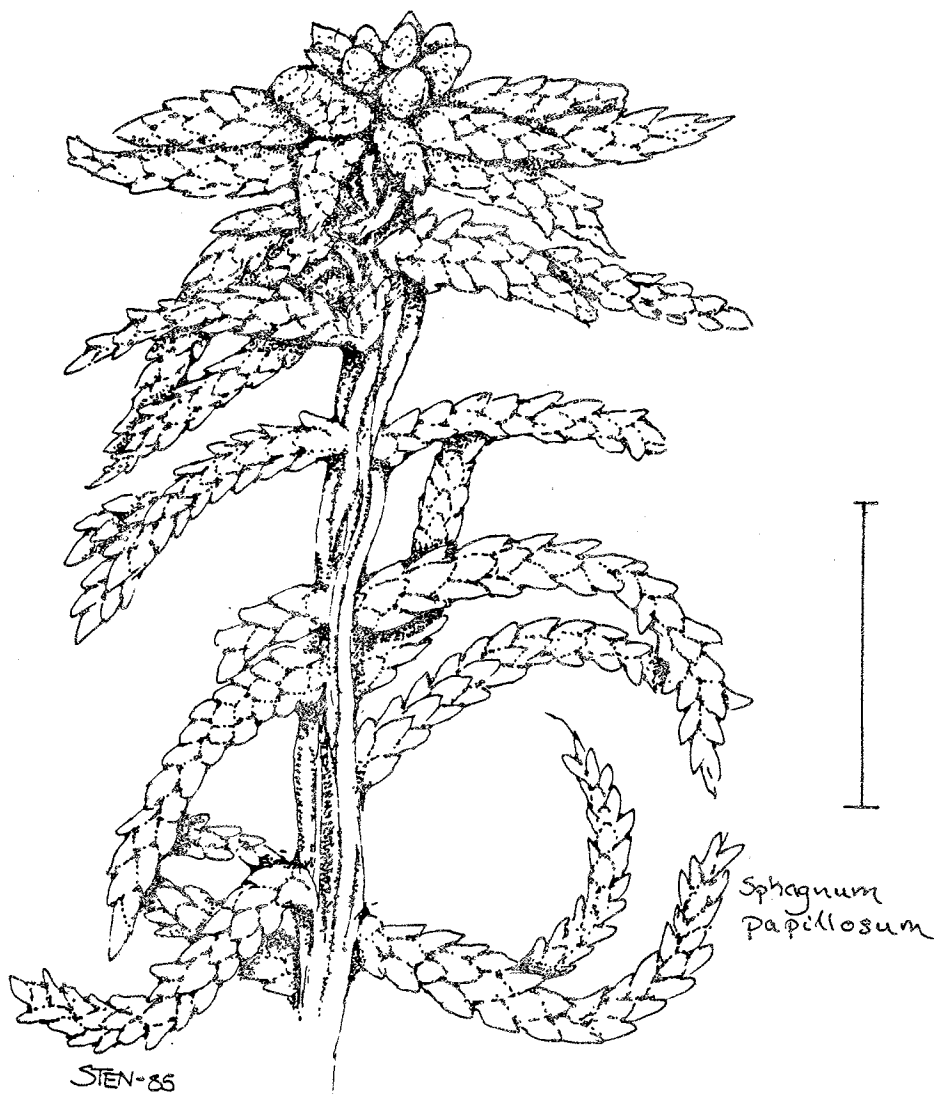

Mossornas Vänner

innehåller:

	sid.
HALLINGBÄCK, T. Ett säreget hyperitberg i Värmland.....	1
HALLINGBÄCK, T., HEDENÄS, L. & SÖDERSTRÖM, L. Sällsynta och dåligt kända mossor i Sverige.....	5
Höstexkursioner Göteborg 1986.....	17
Vårprogram Göteborg 1987.....	24
Vårprogram Stockholm 1987.....	25

Ett säreget hyperitberg i Värmland

Tomas Hallingbäck

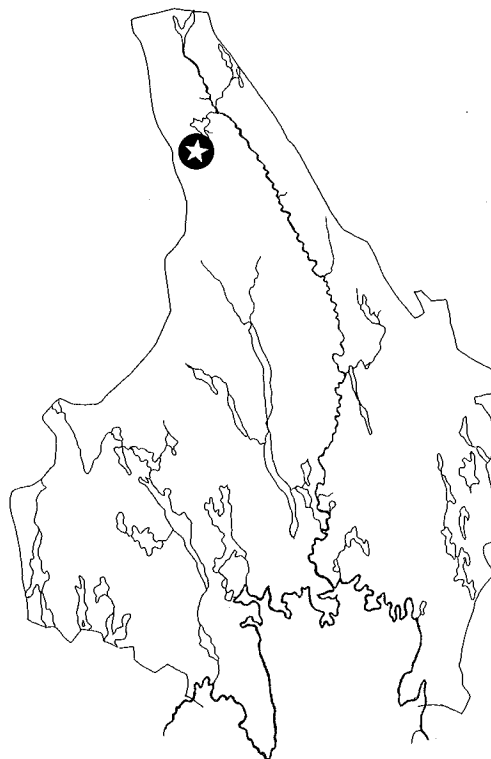
Gartosofta heter ett brant berg i norra Värmland beläget i socknen Södra Finnskoga endast 5 km från den norska gränsen och ca 15 km söder om den lilla byn Bograngen.

Berget uppmärksammades under 1930-talet av H. Segerstad som en mycket god fanerogamlokal. Ett flertal krävande kärlväxter har under årens lopp hittats på Gartosofta, inte minst av Björn Ehrenroth (se: Kommuninventeringen av Torsby: Finnskoga-Dalby 1975). Ehrenroth framhöll särskilt förekomsterna av några alpina *Saxifraga*-arter som mycket anmärkningsvärda.

Under 1970- och 80-talen besökte jag berget för att anteckna och insamla mossor och lavar. Särskilt mossfloran visade sig vara intressant. Totalt noterades 172 arter varav 127 blad- och 45 levermossor. Artantalet torde vara mycket högt för denna del av landet.

Redan vid ett av de första besöken insamlades en mossa som vid närmare studie visade sig vara ny för Sverige: Brachythecium geheebii. Denna medelstora *Brachythecium* har guldgul färg och växer på sten. Arten liknar i fält något *B. populeum*, men har längsveckade blad. Den liknar i fält kanske i ännu högre grad *Homalothecium sericeum*, men förgrening och sporhus är annorlunda förutom att bladkanterna saknar tänder. Arten har sina närmaste lokaler i Oslo-trakten i Norge.

Förutom mossor antecknades även några ovanliga makrolavar: Alectoria bicolor och Leptogium cyanescens i de skuggiga och fuktiga partierna av stupen.

Lokalens läge i Värmland

BESKRIVNING AV MOSSFLORAN

Mellan den nyanlagda skogsbilvägen på bergets östsida och foten av branten utbreder sig ett mindre antal kärrstråk som, åt berget till, övergår i sumpgranskog. De öppna kärren hyser brunmossor som Calliergon richardsonii, C. sarmentosum, Campylium stellatum, Drepanocladus badius,

D. exannulatus var. purpurascens och D. revolvens samt Paludella squarrosa. Ett flertal vitmossor hittades; inte minst Sphagnum warnstorffii förekom rikligt. I de skogsklädda kärren lägger man särskilt märke till levermossor och man bör särskilt nämna Harpanthus flotowianus och Scapania paludicola samt de båda storvuxna stjärnmossorna Pseudobryum cinclidioides och Rhizomnium magnifolium.

Inne i den granskogsklädda blockmarken tar andra mossamhällen vid och där terrängen med stenblock börjar finner vi friska mattor av de vanliga skogsarterna.

Över stenblocken finns en artrik och fräsch mossflora med flera Hylocomium-arter, förutom H. splendens även den robusta H. pyrenaicum och den gracila H. umbratum.

Vid foten av själva bergbranten kan man i torra klyftor och sprickor kika efter Mnium stellare, Pohlia cruda, Hypnum pratense och Plagiothecium piliiferum. På släta, skuggade och förhållandevis torra bergväggar finns Amphidium mougeotii, Bartramia pomiformis, Dicranum majus och Plagiothecium denticulatum. På samma typ av bergvägg men närmast foten och därför fuktigare växer Hylocomium splendens, Isothecium myosuroides, Mnium marginatum, Polytrichum alpinum, Ptilium crista-castrensis och Scapania mucronata.

På de mest skuggade bergväggarna syntes endast Paraleucobryum longifolium och Plagiothecium denticulatum.

På exponerade bergväggar i branten lägger man märke till Lophozia sudetica, Pterygynandrum filiforme, Kiaeria blyttii och Drepanocladus uncinatus.

Överlutande bergväggar hyser bl a Bryum flaccidum, Homalia trichomanoides, Metzgeria furcata och Pohlia cruda.

Hitintills har florans sammansättning inte i någon hög grad indikerat basiska bergarter, snarare en dominans av ordinära bergbrantsarter. Däremot finner man högre upp i branten, särskilt i närheten av de trädlösa partierna, rikare mark. Skuggigt hittar vi här Isopterygium pulchellum, Lophozia heterocolpos, Mnium stellare och Timmia austriaca. På öppnare partier finns Lescuraea incurvata och Pseudoleskeella nervosa. Alla är mer eller mindre gynnade av kalkrika bergarter.

Klipphyllorna närmast beståden av tuv- och snöbräcka (Saxifraga groenlandica & S. nivalis), två av bergets rariteter i fanerogamväg, hyser även de kalkgynnade mossorna: Amphidium lapponicum, Ditrichum flexicaule, Distichium capillaceum, Encalypta ciliata, Homalothecium sericeum och Tortella tortuosa.

På de torra exponerade, östvända och lodräta bergväggarna noterades några mindre vanliga mossor: Cynodontium polycarpon, C. suecicum, Grimmia elatior (rikligt) och G. torquata.

På stenblock och hållar under säl, björk och rönn nära bergets
hjässa tillkommer helt andra ståndorter. Här finns
Brachythecium populeum, B. velutinum, B. geheebii, Cynodontium
strumiferum, Grimmia hartmannii och Lescuraea radicata.

De översta regionerna av Gartosofta kännetecknas i övrigt i hög
grad av några speciella arter: Dicranoweisia crispula och
Barbilophozia lycopodioides på sten resp på marken.
I de exponerade och lodräta stupen åt NO, i närheten av den gamla
boplatsen för fjällvråk, har bl a Antitrichia curtipendula och
Orthotrichum rupestre koloniserat bergväggarna.

FLORISTISKA KOMMENTARER

Ansamlingen av de nordliga mossorna Amphidium lapponicum,
Lescuraea incurvata, L. radicata och Hylocomium pyrenaicum är
intressant och oväntad med tanke på att närmaste fjäll,
Transtrandsfjällen i Dalarna, ligger drygt 10 mil norr om
Gartosofta och att berget inte når högre än 600 m ö h.
Berget ligger på samma breddgrad som Falun och Gävle.

Förutom de nordliga inslagen är förekomsten av Brachythecium
geheebii mycket anmärkningsvärd. Arten förekommer i Norge endast
på ett fåtal lokaler (se Wigh 1973, Bot. Not. vol. 126: 316-324)
och arten är i centraleuropa och Norge knuten till grönstens-
liknande bergarter, mest porfyr.
Fyndet i Värmland är ett av artens nordligaste utposter och det
östligaste i Norden.

Levermossor:

Anastrophyllum hellerianum	Chiloscyphus polyanthos	Mylia anomala
A. minutum	Diplophyllum taxifolium	Odontoschisma elongatum
Aneura pinguis	Fossombronia foveolata	Pellia neesiana
Barbilophozia barbata	Frullania tamarisci	Plagiochila asplenoides
B. floerkei	Harpanthus flotowianus	P. porelloides
B. hatcheri	Jungermannia pumila	Ptilidium ciliare
B. kunzeanus	Lophozia bicrenata	P. pulcherrimum
B. lycopodioides	L. guttulata	Radula complanata
Blasia pusilla	L. heterocolpos	Scapania mucronata
Blepharostoma trichophylla	L. incisa	S. paludicola
Calypogeia integristipula	L. longidens	S. scandica
C. muellerana	L. obtusa	S. umbrosa
Cephaloziella divaricata	L. silvicola	Tritomaria quinqueidentata
Cephalozia bicuspidata	L. sudetica	
C. catenulata	Marsupella sphacelata	
C. lunulifolia	Metzgeria furcata	

Bladmossor:

Amphidium mougeotii	Homalothecium sericeum	
A. lapponicum	Homalia trichomanoides	Sphagnum contortum
Andreaea rupestris	Hylacomium pyrenaicum	S fallax
Antitrichia curtipendula	H. splendens	S fuscum
Atrichum tenellum	H. umbratum	S girgensohnii
Aulacomnium androgynum	Hypnum cupressiforme	S imbricatum
A. palustre	H. pratense	S magellanicum
Bartramia hallerana	Isopterygium pulchellum	S nemoreum
B. ithyphylla	Isothecium myosuroides	S papillosum
B. pomiformis	I. myurum	S quinquefarium
Blindia acuta	Kiaeria blyttii	S russowii
Brachythecium albicans	Lescuraea incurvata	S subnitens
B. curtum	L. radicata	S teres
B. geheebii	Mnium marginatum	S warnstorffii
B. populeum	M. stellare	Tetraphis pellucida
B. reflexum	Neckera complanata	Timmia austriaca
B. salebrosum	N. oligocarpa	Tortella tortuosa
B. starkei	Orthotrichum affine	Tortula ruralis
B. velutinum	O. rupestre	Ulotia bruchii
Bryum capillare	Paludella squarrosa	
B. flaccidum	Paraleucobryum longifolium	
B. pallescens	Philonotis arnellii	
B. weigelii	P. fontana	
Calliergon richardsohnii	P. tomentella	
C. sarmentosum	Plagiopus oederi	
C. stramineum	Plagiomnium medium	
Campylium stellatum	Plagiothecium denticulatum	
Ceratodon purpureus	P. piliferum	
Cirriphyllum piliferum	Pleurozium schreberi	
Climacium dendroides	Pohlia cruda	
Cynodontium polycarpon	P. nutans	
C. strumiferum	Pogonatum urnigerum	
C. suecicum	Polytrichum alpinum	
S. tenellum	P. commune	
Dicranoweisia crispula	P. formosum	
Dicranum fuscescens	P. juniperinum	
D. majus	P. piliferum	
D. montanum	Pseudobryum cinclidioides	
D. polysetum	Pseudoleskeella nervosa	
D. scoparium	Pterigynandrum filiforme	
Distichium capillaceum	Ptilium crista-castrensis	
Ditrichum flexicaule	Pylaisia polyantha	
Drepanocladus badius	Racomitrium aquaticum	
D. exannulatus	R. ericoides	
var. purpurascens	R. fasciculare	
D. uncinatus	R. microcarpon	
Encalypta ciliata	R. lanuginosum	
Eurhynchium pulchellum	Rhizomnium magnifolium	
Fissidens cristatus	R. pseudopunctatum	
F. osmundoides	Rhodobryum roseum	
Grimmia elatior	Rhytidiadelphus subpinnatus	
G. hartmanni	R. triquetrus	
G. torquata	Schistidium apocarpum	
G. trichophylla	S. strictum	
Hedwigia ciliata		

Sällsynta och dåligt kända mossor i Sverige

Tomas Hallingbäck, Lars Hedenäs & Lars Söderström

Arbete har under flera år pågått med att förteckna vilka mossor som minskat eller hotas i den svenska floran. Tanken är att en databank för hotade arter ska byggas upp. Centralen för denna verksamhet är institutionen för Ekologi och Miljövård på Sveriges Lantbruksuniversitet, Box 7072, 750 07 Uppsala, men stor assistans ges även av bryologerna vid Naturhistoriska Riksmuseet samt mossekologerna vid Ekologisk Botanik i Umeå.

En mycket viktig länk i arbetet utgör alla mossintresserade amatörer som med sina iakttagelser och sin fälterfarenhet kan ge mycket värdefull hjälp i detta arbete.

Av de ca 260 arter som vi bedömt som mer eller mindre hotade finns en rad tveksamma fall som vi behöver Er hjälp med. Framförallt gäller det arter som vi misstänker är förbisedda eller missförstådda.

Förkortningar: LH = Lars Hedenäs, LS = Lars Söderström, TH = Tomas Hallingbäck.

Har du sett någon av följande art så hör av dig till någon av oss!!

Amblystegium compactum (= *Rhynchostegiella* c.)

Växer på havsstränder av olika slag. Kalkgynnad. Funnen i Skåne, på Öland, Gotland och i Bohuslän, i det senare landskapet senast 1986. Arten är liten och troligen förbisedd. (LH)

Amblystegium tenax

Växer i våta och fuktiga miljöer i eller vid rörligt vatten i kalkområden. Gott om äldre fynd från Skåne-Jämtland och Norrbotten, men endast 5 fynd efter 1950! Artens biotop kan möjligen ha försämrats i delar av landet varför en minskningen kan vara reell. (LH)

Anastrophyllum cavifolium (= *Orthocaulis cavifolius*)

Bland andra mossor på fjällhedar. Ett fåtal fynd från Härjedalen till Torne lappmark. Arten liknar *A. minutum* (speciellt var. *grande*) och kan vara förbisedd. *A. minutum* från fjällen bör granskas. (LS)

Aphanorhegma patens (= *Physcomitrella* p.)

Växer på naken, fuktig jord, gärna vid små vattensamlingar. Arten gynnas möjligen av hög näringstillgång. Funnen i Skåne-Medelpad. De flesta fynden har gjorts i Skåne och Uppland. Den enda kända recenta lokalen ligger i Södermanland. Kan vara förbisedd på stora storleken. (LH)

Arctoa anderssonii (= *A. fulvella* var. *anderssonii*)

På sura klippor i fjällen. Arktisk art rapporterad från Lule Lappmark (1856, 1902) och Torneträsk-området (1941). Kan vara förbisedd då Nyholm räknar den som en varietet av *A. fulvella*. (LS)

Arctoa hyperborea

På fuktiga klippor i fjällen. Arktisk-alpin art med enstaka fynd från Jämtland, Pite, Lule och Torne Lappmark. Ett fynd i Jämtland efter 1950. Kan vara förbisedd. (LS)

Atrichum angustatum

På mager sand- eller lerblandad jord i vägskärningar, åkerkanter etc. Sydlig art som skyr kalktrakter. I Skåne ett 30-tal lokaler från 1940-talet. I Småland, Halland, Västergötland och Bohuslän endast enstaka fynd. Aktuell status och hotbild ofullständigt känd. (TH)

Barbilophozia atlantica (= *Orthocaulis atlanticus*)

Växer på sura klippor mestadels i västra Sverige (Halland till Torne lappmark). Kan vara förbisedd i de västra fjällen men är sannolikt mycket sällsynt i större delen av landet. (LS)

Brachythecium ryanii

På gräsmark i kalkområden. Arten tycks vara konkurrenssvag och gynnad av slätter och möjligen också bete. Sedd nyligen i Södermanland samt Dalsland, på de senare lokalerna på mark som blivit årligen slått sedan lång tid. Funnen på totalt ca 15 lokaler i ett bälte från Bohuslän i väster till Uppland i öster. Då den kan förväxlas med antingen *Cirriphyllum piliferum* eller *B. albicans* kan den vara något förbisedd. (LH)

Bryoerythrophyllum alpigenum (= *B. recurvirostris* var. *dentata*).

Denna art betraktas av en del bryologer som taxonomiskt något tveksam. Nyholm menar att alla övergångar finns mellan denna och *B. recurvirostris*. Funnen i Lule (1) och Torne lappmark (1). (LH)

Bryum axel-blytii (*B. acutum*)

Växer på fuktig, sandig jord ofta på stränder av vattendrag i fjälltrakter. Fem fynd mellan 1907-1917 i Sverige. Ganska stor *Bryum* som borde hittats oftare om den var allmän. (LH)

Bryum blindii

Växer på fuktiga, kalkrika jordar i låglandet. Förekommer i Skåne, Småland, Öland, Gotland, Västergötland och Närke. Arten är liten och möjligen förbisedd. Utanför Öland och Gotland kan dock artens biotop vara hotad. Bör eftersökas ! Jmf H Persson 1940: Bot Not s. 276-278. (LH)

Bryum bornholmense

På humusrika, sandiga och leriga jordar. pH-indifferent. Arten är funnen i Blekinge, Bohuslän, Öland, Västergötland och Värmland (ett fynd i varje landskap). Växtmiljön är knappast hotad. Är arten förbisedd? (LH).

Bryum cyclophyllum (= *B. tortifolium*)

Denna art växer på fuktig sandig jord vid sjöar och floder/bäckar och i anslutning till kärr. Spridda fynd från hela landet. Arten är inte vanlig någonstans och fynd i senare tid gjorda endast i Västmanland. Igenväxning av stränder kan utgöra ett hot. (LH)

Bryum mamillatum

Växer på fuktig sand på havsstränder. Ca 15 lokaler varav 4 fynd gjorda efter 1950. Utbredning: Skåne-Uppland. Har den minskat? (TH)

Bryum marratii

På fuktig, sandig jord på havsstränder. Ca 10 lokaler, från Skåne - Norrbotten. Minst 4 fynd gjorda efter 1950. Då arten är oansenlig kan den vara förbisedd. (TH)

Bryum nitidulum

På kalkrik (?) jord i fjälltrakterna. Två lokaler i Torne lappmark (Abisko 1923, resp Kiruna 1929). Förbisedd? (LS)

Bryum oblongum

Växer på fuktig sand eller lerig jord. Många fynd har gjorts i vägsränningar. Arten hittad i Värmland, Närke, Södermanland till Lule lappmark, ca 25 lokaler. Två fynd efter 1950 (Uppland och Jämtland). Med tanke på biotopen är det svårt att se något hot idag? (TH)

Bryum rutilans

Växer på fuktig, kalkrik jord i fjällen. Funnen i Jämtland, Medelpad, Lule lappmark, Torne lappmark och Öland, den senare och kanske Mpd-lokalen bör nog kontrolleras. Totalt 16 fynd. (LH)

Bryum torquescens

Denna art är uppgiven från en lokal i Sverige nämligen Stora Karlsö (Gotland) 1956. Eftersom *Bryum capillare*-komplexet reviderats ganska sent är troligen de ingående arterna ännu ej tillräckligt beaktade för att man ska kunna ha en god uppfattning om deras utbredning och status. (LH)

Bryum turbinatum

På fuktig eller våt, helst kalkrik jord i låglandet. Finns från Skåne till Norrbotten. Trots många fynd före 1950 finns bara 3 fynd i modern tid. Förändrade jordbruksmetoder kan utgöra ett hot mot arten. (LH)

Bryum uliginosum (=B. cernuum)

Många äldre fynd och ofta på "bra" mosslokaler. Är det någon som sett den i modern tid? (TH)

Bryum warneum

Växer på fuktig sandig jord vid havet eller vid sjöar och vattendrag. Totalt ca 10 lokaler i sydligaste Sverige. Endast ett fynd efter 1950 (Gotland). Kan vara förbisedd. (LH)

Calypogeia azurea

På mullrik jord, murken ved och förna i örtrik skog. I södra Sverige mest funnen på "rika" lokaler. Många uppgifter gäller *C. muelleriana*. De enda säkra fynden (med blå oljekroppar) är, förutom från en strandäng i Skåne (1945), från gamla, slutna granskogar i Bohuslän, Västergötland, Dalsland, Värmland, Dalarna där den växer tillsammans med *Plagiothecium undulatum* m fl fuktighetskrävande arter. Är troligen bunden till gammal skog. (LS)

Campylopus subulatus

På mager jord på öppna eller halvöppna hållmarker med ljung. Möjligtvis gynnad av tramp. Funnen på totalt 4 lokaler: Gotland (1956, 1973), Västergötland (1923), Dalsland (1938). (TH)

Cephaloziella elachista

Bland vitmossa i kärr och på mossar. Aktuell utbredning, status och hotbild ofullständigt känd. Allt svenskt material bör kontrolleras. Genom sin storlek och sammanblandning med *C. subdentata* kan den vara förbisedd. (TH)

Cephaloziella integerrima

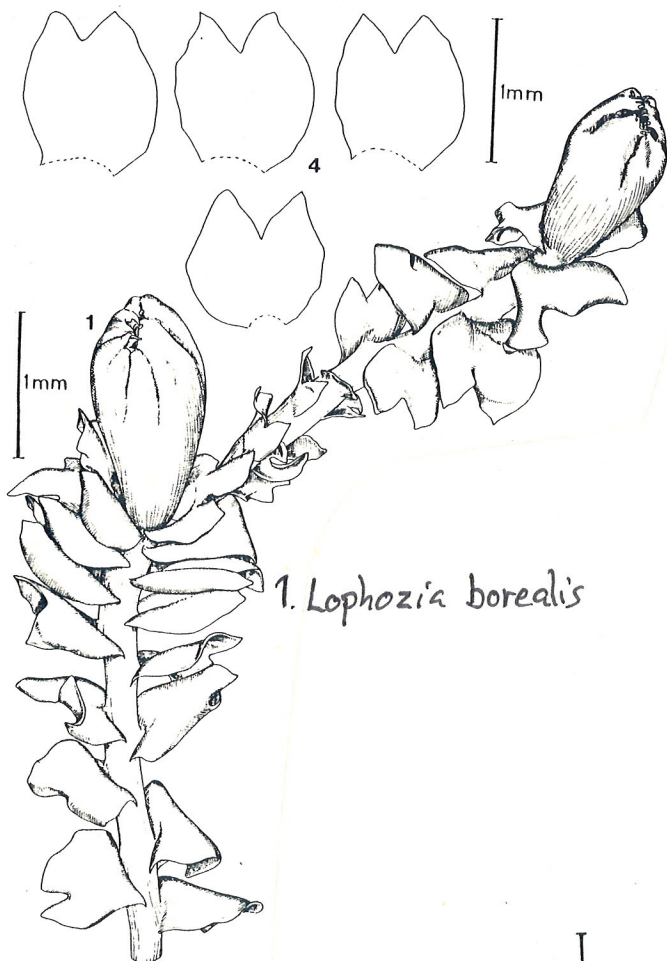
På lerig jord på klipphyllor och i skrevor i södra Sverige. Troligen kalkgynnad. Ett 20-tal lokaler spridda från Blekinge-Ångermanland. Inga sentida fynd. Aktuell utbredning och hotbild ofullständigt känd. (TH)

Cephaloziella massalongi

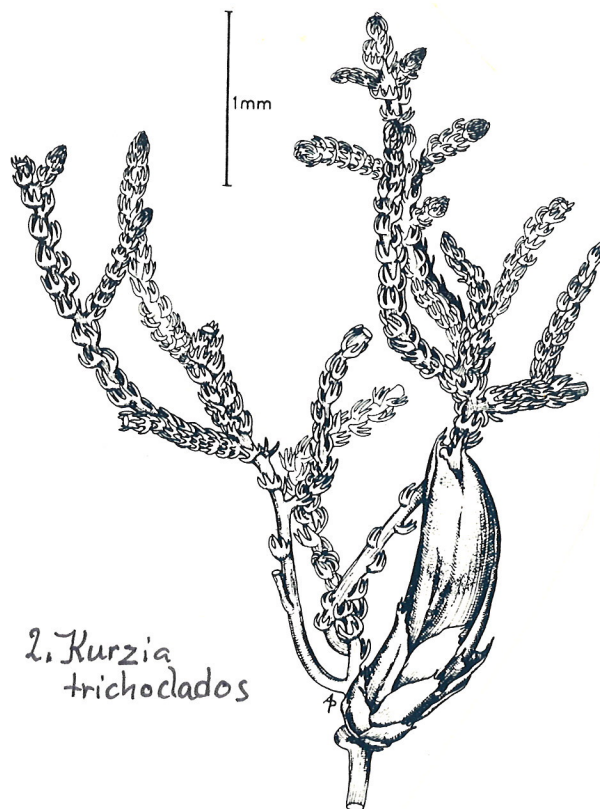
Växer på jord i raviner och vid vattenfall. Påstås vara knuten till kopparmalm. Endast känd från 7 lokaler: Småland (1950), Uppland (1942), Dalsland (1922, 1946) och Jämtland (1907, 1986). Aktuell utbredning och hotbild ofullständigt känd. (TH)

Chiloscyphus polyanthos v. *rivularis*

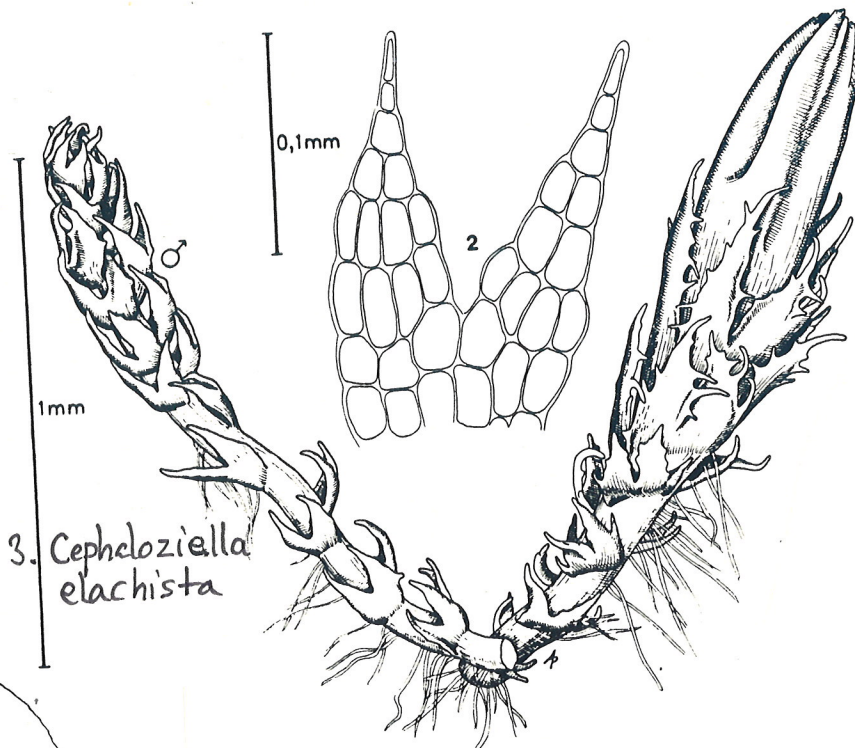
På stenar i bäckar. Samlad tämligen rikligt i Skåne, Småland, Västergötland, Östergötland, Dalsland, Närke, Västmanland, Gästrikland, Ångermanland och Norrbotten. Få kollektioner i norr, men alla fynden utom det från Norrbotten, är gjorda före 1950 och har kontrollerats av I. Järvinen. Kan den vara hotad

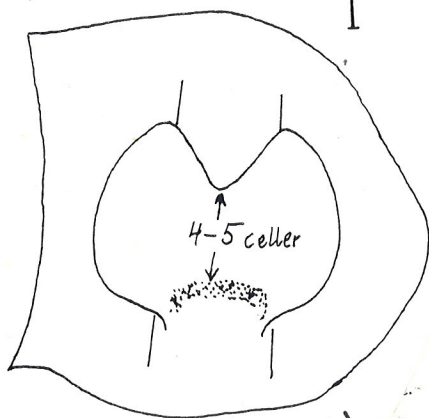
1. *Lophozia borealis*

2. *Kurzia trichoclados*

3. *Cepheziella elachista*

4. (blad av) *Calypogeia azurea*

illustrationer:
1-3: Anette Pagh
4: Tomas Hallingbäck

av vattenföroreningar? (LS)

Cinclidotus fontinaloides

På sten och rötter i vattendrag och sjöar med kalkrikt vatten. Skåne (5 olika vattendrag), Öland & Gotland (ett flertal vätar), Västergötland (i Lidan & Nossan), Östergötland (i Tinnerbäcken, Motala ström & Svartån) samt ett utpostfynd i Lule lappmark (Harsprånget E Krusenstjerna). Har själv sett den i Nossan och Lidan i Västergötland (i den senare såg den ut att vantrivas) samt i Rönne å i Skåne. Eftersom Frahm har påvisat att *Cinclidotus* är känslig för vattenföroreningar bör tillståndet för de svenska populationerna hållas under uppsikt. (TH)

Cnestrum alpestre

På "kalkklippor", mestadels i fjälltrakterna. Funnen i Värmland, Härjedalen, Jämtland, Norrbotten, Pite, Lule och Torne Lappmark men endast ett fåtal fynd efter 1950. Förbisedd ? (LS)

Cnestrum glaucescens

Arktisk-alpin art som växer i skuggiga ravinbranter och fuktiga klippskrevor i fjällen. Ett fåtal fynd från Norrbotten, Pite, Lule och Torne lappmark, men endast ett fynd efter 1950. Nyligen uppmärksammat art som kan vara förbisedd. (LS)

Cryptothallus mirabilis

Under mossor i fuktig helst basisk skogsmark. Känd från 6 lokaler Södermanland (1980), Uppland (1932), Bohuslän (1948), Västergötland (1974), Gästrikland (1950) och Härjedalen (1980). Då arten har ett extremt dolt växtsätt kan den vara extremt förbisedd! Bör eftersökas! (TH)

Cynodontium jenneri

På halvskuggade, fuktiga (?) klippväggar. Enstaka fynd i västra Sverige från Halland till Dalarna med östliga utposter i Blekinge och Uppland. Utbredning och ekologi ofullständigt känd. (TH)

Desmatodon randii

På jord nära havet. Två lokaler i Skåne (1961) och en i Bohuslän (Sydkoster, i ett dike, 1927 & 1928). Lokalerna behöver besökas. (TH)

Dichelyma capillaceum

Växer på periodiskt översvämmade lokaler invid bäckar, sjöar etc. Finns från Skåne - Gästrikland, men fynden är få utom från Skåne och Småland. I det senare landskapet finns 3 recenta fynd och i Västmanland ett. Med tanke på växtmiljön kan en minskning befaras. (LH)

Dicranella humilis

Växer på öppen lerjord, ofta uttorkade stränder och diken. Skåne (1 lok), Dalsland (1 lok), Värmland (3 lok), Uppland (1 lok), Jämtland (3 lok), Lule lappmark 2 (lok). Två av de jämtländska fynden är gjorda efter 1950. Aktuell utbredning och ekologi behöver undersökas. (TH)

Dicranum leioneuron (=D. bonjeani var. anomala)

Växer bland vitmossor på högmossor. Förmodligen ej ovanlig men utbredningen och ekologin dåligt känd och bör klargöras. (TH)

Didymodon acutus (inkl. *Barbula valida*)

På bar jord eller jordtäckta, fuktiga klippor i kalkområden. Herbariematerial finns från Blekinge, Gotland, Bohuslän, Västergötland, Uppland (totalt 34 fynd varav 4 efter 1950). Materialet bör kontrolleras. Jmf Crundwell & Nyholm 1965: SBT 59: 211-215. (LH)

Didymodon icmadophilus

På stenar (silikat !?) intill vatten. Totalt funnen på 6 lokaler varav 3 i Västergötland och 3 i Torne lappmark. Endast ett är sentida (Västergötland Fyrunga, gnejshäll intill Lidan). (TH)

Didymodon luridus (= *Barbula trifaria*)

Växer på fuktig kalksten och kalkjord. Endast funnen på en lokal: Gotland, Hoburgen 1865 och 1957!? (TH)

Distichium hagenii

Växer på basiska klippor vid havet. Funnen i Uppland (Älvkarleby 1944), Gästrikland (Hille), Ångermanland (enligt rykten) och Norrbotten (ett par lokaler). På en av Norrbottenslokalerna finns *D. inclinatum* längre upp på stranden medan *D. hagenii* finns nära vattenytan. Kan det vara en extrem vattenform av *D. inclinatum*? Bör undersökas! (LS)

Ditrichum pallidum

Är funnen på bar lera som lagts upp intill ett grävt dike i tämligen rik skogsmark i södra Halland år 1982 (Nyårsåsen, N om Halmstad). Den växte tillsammans med bl a *Atrichum undulatum*, *Dicranella heteromalla* och *Eurhynchium stokesii*. Funnen tidigare endast en gång i landet (Södermanland). Den sörmländska lokalen är numera förstörd. I Nyholms flora anges även Västerbotten, men denna uppgift är grundad på felbestämt material. På den halländska lokalen fanns mossan kvar 1984 men lokalen håller på att växa igen. Arten är troligtvis en pionjär i likhet med *D. heteromallum*. (TH)

Ditrichum zonatum (*D. heteromallum* var. *zonatum*)

På klippväggar och i klippskrevor (sura bergarter). Funnen på ca 10 lokaler : Västmanland (1981, 1986), Värmland (1975), Jämtland (1840-1966) och i Lule lappmark (1891, 1902). Aktuell hotbild dåligt känd. (TH)

Encalypta longicollis

Ett svenskt fynd från Abisko-området där den växte på en brant N-sluttning på bar sipperjord. Kalkkrävande. Fanns enligt Horton (1982) endast i en liten population. Är den förbisedd p g a att den upptäcktes så sent i landet? (LS)

Encalypta procera

På jord och klippor i kalkrika områden, mestadels i fjällen. Fynduppgifter finns från Härjedalen, Jämtland, Norrbotten, Pite, Lule och Torne lappmark. Svår att skilja steril från *E. streptocarpa* och då den oftast är steril så kan den vara förbisedd. Är den verkligen hotad i fjällen? (LS)

Ephemerum recurvifolium

Växer på bar, lerig, kalkrik jord. Hittad på Gotland och i Uppland. Artens storlek (1-2 mm) gör att man kan misstänka att den är förbisedd. (LH)

Ephemerum sessile

På kalkhaltig, lerig jord. Tre lokaler i Dalsland och Södermanland, alla från tiden kring sekelskiftet. Eftersom arten är mycket liten kan man misstänka att den är förbisedd (LH)

Eremonotus myriocarpus

Alla (?) svenska fynd tycks vara från forsar, vattenfall och kanjoner. Kräver den forsdimma? Funnen i Dalarna, Härjedalen, Jämtland, Lule och Torne lappmark men kan troligen hittas på fler ställen i fjällen. Den speciella miljön gör den sårbar om vattendragen skulle påverkas. (LS)

Fissidens gymnandrus (= *F. bryoides* var. *gymnandrus*)

Växer i den periodvis översvämmade eller bestänkta zonen vid vattendrag. I

Stockholmstrakten gärna på alrötter invid bäckar. Arten är hittad i Södermanland, Uppland, Härjedalen och Norrbotten (totalt 8 lokaler). Då den har uppmärksamats i sen tid finns anledning att vara försiktig vid bedömningen av eventuella hot. Våra vattendrag är dock utsatta för hot av många slag. (LH)

Fissidens incurvus

Växer troligen på lerig jord. Samlad på flera lokaler i Dalsland, men inga fynd finns efter 1950. Man kan tänka sig att förändringar inom jordbruket lett till att denna art minskat. (LH)

Fissidens pusillus

På sten i vattendrag. Hittad i Skåne-Dalarna, rikligt med material från Skåne. Endast 4 fynd efter 1950. Liten art, som eventuellt har minskat p g a förändringar i vattenkemi och liknande under modern tid. (LH)

Fossombronia incurva

Växer på havsstränder med viss sötvattenspåverkan. Finns troligen uteder hela Norrlandskusten. Förekomster i Sydsverige okända. Bör eftersökas! (LS)

Grimmia decipiens

Kalkfria klippor, ofta dammimpregnerade (jordbrukslandskap). Funnen i Skåne-Värmland, Västmanland och Södermanland, men endast två recenta kollektioner. Kan ev. vara förbisedd p g a likhet med *Racomitrium heterostichum*-former. Kan också ha minskat p g a kemikalieanvändning i jordbruket. Bör eftersökas! (LH)

Grimmia holleri (= *G. apiculata*)

På silikatberg från övre björkregionen till högalpina regionen i fjällen. Hittad i Lule (Sarek, 1904) och Torne lappmark (Kebnekajse, 1961). Hotad? (LH)

Grimmia laevigata

Växer på torra klippor och block i varmt, exponerat läge. Gott om äldre fynd från Skåne-Uppland (flekt i Uppland). Efter 1950 5 fynd (Gotland, Närke, Uppland). Artens växtlokaler borde inte vara hotade? (LH).

Gymnostomum calcareum

På kalkberg, skuggat eller i skrevor. Flera lokaler på Gotland. Dessutom från Skåne och Östergötland, men dessa är eventuellt felbestämde. Tre av fynden på Gotland gjorda efter 1950 (LH).

Haplomitrium hookeri

Sandiga stränder. Växer tillsammans med bl a *Dicranella crispa*, *Bryum pallens*, *Fossombronia* spp och andra pionjärer. Ett 20-tal lokaler varav endast 2 recenta (Uppland & Dalsland). Är den förbisedd? (TH)

Heterocladium papillosum

På sura klippor i norra Sveriges skogsregion, mera sällan i fjällen. Funnen i Västerbotten (senast 1929), Norrbotten (3 fynd på 1960-talet), Pite lappmark (1892), Lule lappmark (senast 1959) och Torne lappmark (senast 1951). Kan vara förbisedd då den är liten och då sura klippor i Norrlands skogsland undvikits av bryologer. (LS)

Hygrohypnum eugyrium var. *mackayi* (= *H. subeugyrium*)

Detta taxon, som ibland betraktas som art (*H. subeugyrium*) har samlats i Halland, Bohuslän, Västergötland, Dalsland, Värmland och Närke. I Närke tre lokaler efter 1950. Artens mer exakta ekologi obekant, men finns troligen på klippor och stenblock i vattendrag och sjöar som *H. eugyrium*. (LH)

Hypnum recurvatum (= *H. ravaudi* ssp *fastigiatum*)

Växer på kalkblock. Förekommer spridd i norra Sverige. Hur är det i söder? Nomenklaturen har förändrats radikalt inom släktet *Hypnum* vilket kan ha medfört att arten felbehandlats. (LS).

Isopterygium alpicola

På klippor eller i klippsprickor i fjälltrakterna. Tre lokaler i Lule lappmark och en i Torne lappmark. Dessutom uppgiven från Jämtland (enl. Nyholms flora). Arten är mycket liten och möjligen förbisedd? (LH)

Jungermannia borealis (= *J. karl-muelleri* = *J. oblongifolia*).

Arktisk-alpin art som uppges från Jämtland, Lycksele och Lule lappmark av Vana (herb. Vana och Wien). Ett fynd från Torne lappmark 1945 finns i UPS. Vad har den för utbredning och hur vanlig är den i Sverige? (LS)

Jungermannia jenseniana (= *J. pusilla*)

Växer på fuktig sand- eller lerjord i diken, på bäckstränder etc. Uppgiven för ett flertal landskap från Halland i söder till Torne lappmark i norr. Få fynd efter 1950 men de talrika fynden i samband med noggrannare inventeringar av fjällområden (mestadels Mårtensson i Abisko och norra Härjedalen) tyder på att den är vanlig i fjällen. Men är allt material av denna art rättbestämt? (LS)

Jungermannia subelliptica (= *Plectocolea* s.)

Växer i bäckkanter, intill vattenfall o dyl. Kalkgynnad. Spridd över hela norra Sverige. Är den verkligen hotad? (LS)

Jungermannia subulata (= *J. lanceolata* var. *prolifera*)

Arten är relativt nyligen urskild från *J. leiantha* (= *J. lanceolata*) och somliga menar fortfarande att *subulata* endast är att betrakta som en dioik form. Har ofta groddkorn. Ett fynd i Dalarna. Är den förbisedd? (TH)

Kiaeria riparia (= *Dicranella riparia*)

I Sverige endast känd från sandjord vid Rapaälvens strand (Arnell & Jensen 1902) men funnen i låglandet på Karelska Näset. Närheten till vatten kan vara viktigare än fjällen. Finns modernt fynd landet och hur växer den? (LS)

Kurzia trichoclados (= *Lepidozia* t.)

Växer på fuktiga klippor eller över andra mossor. Västlig art funnen i Jämtland (4 lokaler varav två efter 1950) och Bohuslän (1 lokal). Tycks i Jämtland vara bunden till vattenfall. (LS)

Lophozia borealis

Växer på rikmyrar och finns tämligen rikligt i Norge nära gränsen till Jämtland men är ännu inte funnen i Sverige! Frågan är inte om den finns utan snarare hur vanlig den är i Sverige och vilken utbredning den har. (LS)

Lophozia capitata

Fuktiga, sandiga översvämningsstränder. Uppgiven för enstaka lokaler från Skåne till Värmland och Uppland. 5 fynd efter 1950. Är den förbisedd? (LS)

Lophozia elongata (= *Orthocaulis* e.)

Växer sällsynt i kärr. Uppgiven från Jämtland, Norrbotten, Lycksele, Pite, Lule och Torne Lappmark men endast två fynd är gjorda efter 1950. Då den förekommer i fattigkärr bör inte substratet vara sällsynt. Kärr är dessutom inventerade av flera varför det är märkligt att den inte hittats på fler ställen. (LS)

Lophozia laxa (= *L. marchica*)

Växer över vitmossor i fattigkärr. Funnen på enstaka lokaler i nästan hela

landet men få insamligar efter 1950. Är det en förbisedd art? (LS)

Lophozia pellucida

Arktisk art funnen en gång i Abisko (Arnell på 1940-talet). Förbisedd? (LS)

Lophozia perssonii

Växer på bar, kalkrik jord och jordtäckta klippor, oftast vid kalkbrott eller dylikt. Funnen i Närke, Dalarna, Västerbotten, Norrbotten, Lycksele och Torne lappmark. Dess ringa storlek kan ha bidragit till att den är förbisedd. Å andra sidan har kalkbrott varit populära exkursionsmål varför den borde hittats fler gånger. (LS)

Marsupella andreaeoides

Växer på fuktiga klippor och stenar vid stranden av rinnande vatten, Endemisk för Skandinavien. Något atlantisk, i Sverige endast funnen i Abisko-Riksgränsen-området men är vanligare i Norge. Kan tänkas växa även i andra västliga fjällområden. (LS)

Marsupella revoluta

Växer på block, lodytor eller tunn humusrik jord i fjällen. Funnen i Lule och Torne lappmarker men senast 1947. Är den förbisedd? (LS)

Marsupella sparsifolia

Växer på sandig jord vid bäckar, snölegor eller översvämmade klippor och stenar. Funnen i Dalsland, Dalarna, Ångermanland, Härjedalen, Jämtland, Lycksele, Lule och Torne lappmark men få fynd i senare tid. (LS)

Meesia hexasticha

Växer i kärr och är endast funnen i Torne lappmark på en lokal där den fanns i stor mängd under flera år (Nyholm muntligt). Finns troligen kvar men har inte hittats under senare år. (LS)

Mnium ambiguum (=M. lycopodioides)

Växer på bäckstränder, i klippskrevor etc i skogslandet. Endast tre fynd gjorda efter 1950. Fynden från södra Sverige hör sannolikt till *M. marginatum* var. *dioicum*. (LS)

Nardia insecta

I kanten av skogsbäckar och i fuktiga vägskärningar etc. Uppgiven från Blekinge - Torne lappmark. Aktuell status, utbredning och hotbild mycket ofullständigt känd. Kanske inte hotad men bör undersökas bättre. (TH)

Orthotrichum pallens

Ädla lövträd i skogsbryn, alléer etc. Totalt ca 50 lokaler från Skåne - Torne lappmark. Få fynd i modern tid. Aktuell utbredning och hotbild ofullständigt känd. (TH)

Orthotrichum patens

Växer på vårdträd, alléträd etc. Ca 15 lokaler i Sverige, från Skåne - Södermanland. Inga fynd gjorda efter 1950. Genom att alléer försvinner och luften på många håll är dålig kan den ha gått starkt tillbaka. Utbredning och ekologi behöver undersökas. (TH)

Orthotrichum rogeri

På lövträd. Totalt 5 lokaler i Sverige varav 4 från 1800-talet och en från 1900-talet: Gotland (Tofta 1953). Då den liknar flera andra *Orthotrichum*-arter i fält kan arten vara förbisedd och därför inte så sällsynt. (TH)

Orthotrichum scanicum

På lövträd. Totalt 3 lokaler i Sverige: Skåne (Börninge 1884), Gotland

(Visby 1954), Dalsland (Dalskog 1923). Då arten i fält liknar flera andra *Orthotrichum*-arter kan den vara förbisedd. (TH)

Orthotrichum tenellum

På lövträd. Totalt 11 fynd i Sverige: Skåne (7), Gotland (3), Bohuslän (1). Är i modern tid funnen endast på Gotland. Då arten både är taxonomiskt diskutabel och svår att i fält skilja från närstående bör utbredningen undersökas. (TH)

Paraleucobryum sauteri

Växer på sten och ved. Totalt 4 lokaler i landet: Västergötland, Kinnekulle, Hönsäter 1875; Kinnekulle, Hälleklis 1923; Ålleberg 1925; PL, Adolfström 1856. Är kanske försvunnen från Sverige? Lokalerna bör snarast besökas! (TH)

Plagiothecium nemorale (=P. *silvaticum* s. str.)

P g a att den i herbarierna fortfarande ligger under kollektivet *P. silvaticum* vet vi idag för lite om hur vanlig arten är. Arten är fortfarande oklar taxonomiskt. Bör studeras! (TH)

Plagiothecium platyphyllum

Växer på jord och klippor i fuktiga miljöer. Totalt ett 10-tal fynd från Skåne-Jämtland. Två fynd efter 1950. Arten liknar andra *Plagiothecium*-arter och kan misstänkas vara förbisedd. (LH).

Pleuridium palustre (=Sporledera p.)

På dyiga stränder i södra Sverige. Totalt ca 30 lokaler kända: Skåne (ca 25), Småland (1), Halland (1), Västergötland (4). Inget fynd efter 1950. (TH)

Pohlia erecta

På bar sandig jord översilad av smältvatten i alpina regioner. 2 fynd i S varav det ena osäkert: Jämtland, Pite lappmark (?). Eftersom exemplar med upprättade kapslar tycks finnas hos flera *Pohlia*-arter bör vi avvakta tills släktet är bättre utrett. Då den är liten kan den vara förbisedd men snölegor hör dock till de populära undersökningsobjekten bland växtekologer. (LH)

Pohlia lutescens

På störd lerig jord. En svensk lokal: Skåne, Munkarp, Vittseröd (i S). Arten kan vara förbisedd, speciellt som steril. (LH)

Pohlia polymorpha

På "exponerade lokaler" i alpina och subalpina regioner. Hittad i Jämtland och Lule lappmark (7 fynd). (LH)

Polytrichum pallidisetum

Hittad på "en tämligen beskuggad lokal i blandskog av tall och björk" i Gästrikland (Torsåker, Korsån - Möller 1911). Liknar *P. formosum* och kan vara förbisedd. Bör snarast eftersökas! (LH)

Psilopilum cavifolium

På klippor i fjällen. Funnen av Lübenau & Lübenau 1969 på två lokaler i Torne lappmark. De tror den är förbisedd. (LS)

Psilopilum laevigatum

På jord och grus i de nordliga fjälltrakterna (Pite till Torne lappmark) men endast Lübenau & Lübenau tycks ha sett den efter 1952! (LS)

Rhizomnium andrewsianum

Arktisk art som växer på fuktiga fjällhedar. Funnen en gång vid Abisko 1972 (Engelmark) där den växte rikligt. Kan vara förbisedd som små

outvecklade *R. pseudopunctatum*. (LS)

Rhynchostegium megapolitanum

På sandig, något fuktig skogsmark (ofta tallplantering). Totalt ca 20 lokaler i landet: Skåne(ca 15), Öland(1), Gotland(3). Sedd i alla tre landskapen i modern tid. Då de i fält kan förväxlas med *Brachythecium curtum* kan arten vara förbisedd. Ref. Waldheim (1935). (TH)

Rhynchostegium murale

På fuktiga klippor och väggar, även murar i kalkområden. Hittad i Skåne, Blekinge, Öland, Bohuslän, Västergötland, Östergötland och Närke. Gott om material från Skåne, särskilt Lund (= Klosterkyrkan och Botaniska trädgården). Endast två kollektioner efter 1950. Kan eventuellt ha minskat på senare tid. (LH)

Riccardia incurvata

På sandiga-dyiga stränder i södra och mellersta Sverige samt havsstränder efter Norrlandskusten. Många sjöar och vattendrag är idag utsatta för betydande påverkan. Nuvarande status, utbredning och hotbild är ofullständigt känd. Arten behöver undersökas. (TH)

Riccia warnstorffii

På solexponerad bar jord med högt pH. Med säkerhet endast funnen på 7 lokaler: Skåne(1), Västergötland(1) och Dalsland(5). Påträffad i Dalsland 1985 och 1986. Finns troligtvis även på andra håll i södra Sverige t ex Öland och Gotland. (TH)

Scapania crassiretis

Växer på klippor och humus i fjällen (högalpin?): Funnen i Jämtland, Lycksele, Lule och Torne lappmark men endast en gång efter 1940! (LS)

Scapania degenii

Växer dels i rikkärr och dels på berghällar som översilas av basiskt vatten. Småland (Huskvarna), Västergötland(8), Bohuslän (Rödbo), Dalsland (Dalskog), Gästrikland(2), Dalarna(1), Härjedalen(1), Norrbotten(1). Funnen i Västergötland 1974. (TH)

Scapania kaurinii

Funnen på humusrika klippor högalpint i fjällen. Alla fynd gjorda över 1200 m ö h. Är det samlat så mycket på dessa höjder? (LS)

Scapania obscura

Växer vid källor och rinnande vatten i fjällen. Funnen på ett fåtal lokaler från Härjedalen till Torne lappmark. Är den förbisedd? (LS)

Scapania parvifolia

Funnern på torvrik jord i skog ibland murken ved. Uppgiven för Uppland, Västmanland, Norrbotten, Lule lappmark, men K. Damsholt tvivlar på att de svenska fynden verkligen hör till *S. parvifolia*. Då den är så dåligt känd bör den utredas. (TH)

Scapania tundrae

Växer på sandig jord vid rinnande vatten, snölegor etc i fjällen. Endast funnen i Härjedalen 8en gång och Torne lappmark (ca 15 lokaler). Alla fynd utom ett gjort av S. Arnell. Har ingen annan lärt sig hur den växer? (LS)

Schistidium pulvinatum

Epilitisk. Finns denna verkligen i Sverige? I Stockholm finns två kollektioner från Södermanland men Bremer nämner i sin *Schistidium*-revision inga

kollektioner från Sverige. Troligen felbestämda. (LH)

Schistidium tenerum

På sten. Finns enl Nyholms flora i Torne lappmark. Det saknas dock material därifrån. Bremer nämner inte heller någon svensk lokal (?). (LH).

Tortella flavovirens var. *flavovirens*

På havsstränder. Det är idag osäkert hur vanlig denna varietet är i landet. Den finns tagen på någon enstaka lokal i Skåne, men kan ev finnas även längre norrut i landet. (LH)

Tortula calcicolens (= *T. ruralis* var. *calcicola*)

På kalkberg eller kalkjord. Ca 10 lokaler i Skåne, Öland, Gotland, Östergötland och Södermanland (nästan alla lokaler recenta). Arten är troligen förbisedd. (LH)

Ulota phyllantha

På klippor (ibland träd) nära havet. Material finns från Skåne, Blekinge, Halland, Bohuslän, Västergötland, Östergötland, Södermanland och Uppland. Två recenta fynd i Bohuslän. Troligen sällsynt, men är den hotad? (LH)

Weissia perssonii (= *W. controversa* var. *crispata*)

Växer på jord och i klippsprickor. Finns i Sverige åtminstone i Skåne och Bohuslän. Under *W. controversa* var. *crispata* har samlats material som åtminstone delvis torde höra till *W. perssonii* (under var. *crispata* finns material från Skåne-Gästrikland). Lokaler på Kullaberg ligger på havsstränder och nås troligen av vågorna vid högvatten och storm. Material från andra områden efterlyses! (LH)

Weissia rostellata

På lerjord. Totalt funnen på 4 lokaler i Sverige: Skåne (1954), Dalsland (1923), Västmanland (1834, 1942), Södermanland (1942). Har försökt att återfinna den i Dalsland, men utan resultat. Är den förbisedd? (TH)

Weissia rutilans

På naken kalkjord. Totalt 17 lokaler: Skåne - Dalarna. Påträffades under NBF-exkursionen i Dalsland 1986 (Ånäsebäcken) på lerjord i hasselskog. (TH)

Weissia squarrosa

På lerjord i kalktrakter. Totalt 6 lokaler i Sverige: Öland (1865), Gotland (1954), Dalsland (1913-1924), Västergötland (1954). Är den förbisedd? (TH)

Weissia wimmeriana

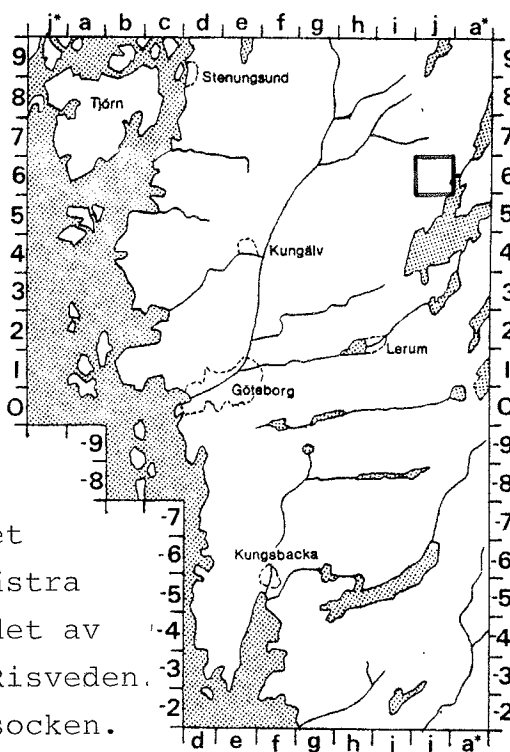
Sex lokaler: Östergötland, Jämtland, Lycksele lappmark och Torne lappmark. De flesta i fjällen. Två av fynden i Jämtland är gjorda efter 1950. Genom sin storlek kan den vara förbisedd. Hakeliet: "Rikligt på Mörvikshummeln. Arten växer på vertikala jordytor tillsammans med bl a *Saelania*. Den är klart större än *W. controversa*, kalkkrävande och bildar ofta täta bestånd". Låglandsfynden (2 i Östergötland) bör kollas! Allt *Weissia* material från fjällen bör kollas! (TH)

Höstexkursioner

Nr. 1, 24/8, Östad-Risveden.

Till den första moss-söndagen hösten 1986, slöt sex personer upp. Det var Sven B, Evastina, Peter S med lille Anders, Eva van Odijk med hunden Diana, samt undertecknad. Det var stilla och soligt och hela augusti hade varit en regnrik månad, så de bryologiska förutsättningarna var de bästa tänkbara.

Dagens inventeringsruta var +6j, vilket innebar åkermarkerna kring Östad på västra sidan om sjön Mjörn, samt en flik av det av kalhuggning sargade vildmarksområdet Risveden. Vi höll oss huvudsakligen inom Östad socken.

Första besöket gjordes vid Östads säteri, där några med mossor övervuxna cementrör och dito plattor granskades. Floran visade på tydlig influens av förnafallet från några beskuggande ädla lövträd, bl a hittades Amblystegium serpens, Brachythecium albicans, B. reflexum, Ceratodon purpureus, Orthotrichum affine ssp fastigiatum, O. anomalum, O. diaphanum och O. (Stroemia) obtusifolium, den sistnämnda rikligt gemmae-försedd. På alm växte även Orthotrichum lyellii och O. speciosum samt Pylaisia polyantha.

Efter en timmes epifytstudier åkte vi in i Risveden, till Stora Ljusevattnet där vi genast fann en trevlig fikaplats i solen, på en klippställ vid sjöstranden. Hunden badade och vi åt.

Ett försumpat, "sphagniserat", stycke av den flacka strandkanten tilldrog sig vår uppmärksamhet. Kärlväxterna Rhynchospora alba, R. fusca och Carex demissa, följdes av ett bottenskikt med Sphagna auriculatum - subnitens - palustre - nemoreum, i fallande fuktighetsskala. Förhoppningar om fler arter

VÄND

(såsom *S. platyphyllum*) grusades snabbt hemma under mikroskopet. Noterbart var *S. auriculatum*'s variation, med dels typiska, tämligen kraftiga exemplar, dels *platyphyllum*-liknande, spinkiga skott med tämligen korta grenar och glest mellan knippena. *S. platyphyllum* har dock relativt bredare och mer konkava stamblad, samt ofta endast 1(-2) grenar i knippet, jämfört med *S. auriculatum* som har 3-6 grenar per knippe.

Ett tallskogsbevuxet kärr följdes mot Klevsjön, under det att man kunde notera *Sphagnum fallax*, *fuscum*, *girghensohnii*, *magellanicum*, *nemoreum* och *russowii*. På en tuva plockades en mossig väv bestående av *Lepidozia reptans* med enstaka skott av en *Calypogeia* med grunt urnupna stipler. I fält kunde bladens tämligen långa kantceller skönjas. Mikroskopstudier vid hemkomsten bekräftade *Calypogeia neesiana* (avsaknad av oljekroppar hos celler i bladmitten). Ett parti blottad sandjord på den lilla ås som avskiljde kärret från Klevsjön, hade koloniserats av *Lophozia incisa*.

I ett sandigt dike fann vi *Pogonatum urnigerum*, *aloides* och *nanum*, samt *Ditrichum heteromallum* och *Diplophyllum obtusifolium*, den senare i stora mängder och rikligt fertil. De cylindriska svepena skiljer denna mossa från den habituellt snarlika *Scapania curta*, som har plattat svepe (släkteskaraktär).

Snart hade klockan blivit tre och det var dags för hemfärd, efter det obligatoriska krysslister-uppropet förstås. Vid Östad gled vi dock in vid några åkrar för att komplettera med lite vanliga arter. Det hittades *Pottia truncata*, *Fossombronia wondraczeckii* och *Riccia sorocarpa* innan regnet kom. Då hade vi 103 arter totalt. Ett godkänt resultat på de kalkfattiga moränmarkerna runt Östad.

P. 95

Nr. 3, 21/9, Stannum (Lärjeån).

Sjukdom i lägret hade decimerat inventerarnas redan fåtaliga skara, och fem tappra kunde man räkna till denna september-söndagsmorgon. Det var Evastina, Sven B., de båda Ekmännen samt undertecknad.

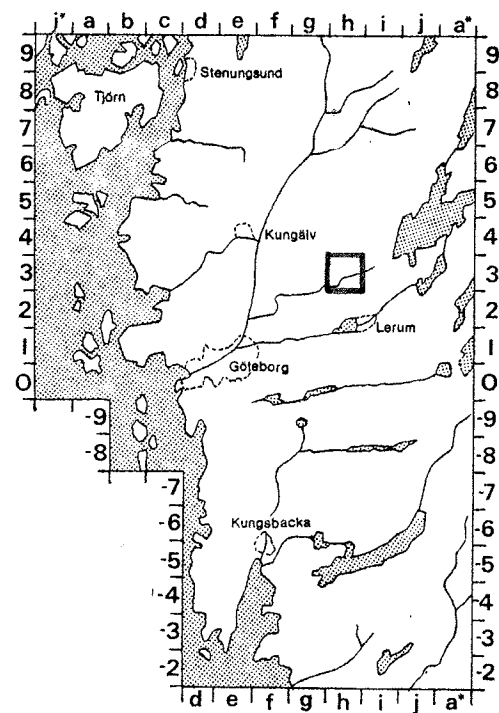
Vädret var grått, och det blåste rejält, med mild luft som tur var och vi slapp regn; markerna var dock "nyregnade" och lätta att bryologisera i.

Vi for österut genom den kraftigt meandrande Lärjeåns överdimensionerade dalgång och svängde av söderut från landsvägen just efter att ha passerat kommungränsen mot Lerum.

Exkurerandet startade med ett besök vid gården Målöga (St. Lundby socken, Stannum). Där tittade vi på hästarna i hagen, och alarna invid Lärjeån. Trots att endast litet av den meandrande delen av ån ligger i Lerums kommun och vattenföringen här är tämligen blygsam, så har Länsstyrelsen och Lerums kommun avsatt ån med omgivningar som naturvårdsområde. Heder åt dessa instanser!

I ravinens sluttningar (betesbage) växte de första mossor som fångade vår uppmärksamhet: Rhytidiadelphus squarrosus, Brachythecium rutabulum och Cirriphyllum piliferum, den sistnämnda rikligast. Nere vid åbrinken växte på socklar och basala delar av alar (under max.vattennivån) Scapania undulata, Drepanocladus uncinatus, Leskea polycarpa samt den rara Myrinia pulvinata, som nyligen belagts från ett flertal platser i ravinen från Linnarhult väster om Angered i väster, till just Målöga i öster. Förekomsten upptäcktes vid en kontroll av en uppgift från Lars Hedenäs på Riksmuséet. Lars upptäckte ju för ett par år sedan en herbariekollekt av Myrinia i Stockholmsherbariet. Den var samlad av dåvarande l:e stadsgeologen i Göteborg, H.E.Johansson, 1922, och felaktigt bestämd till Leskea polycarpa (se MV 27:5). Herbariefyndet inspirerade till en fältundersökning av undertecknad, varvid en riklig förekomst i nästan hela Lärjeåns dalgång kunde konstateras av denna i vårt land tämligen sällsynta art.

I en skränt med instabil lerjord (underminerad av bl a vårflod) koloniserade följande arter:

Ditrichum cylindricum

Eurhynchium stokesii

Pohlia prolifera

P. camptotrachela

Pottia truncata

Fossombronina sp (fann ej sporer)

På alens bakterieknölar, vilka var ingjutna i finmaterial, växte Eurhynchium stokesii och Fissidens bryoides. Härpå följde högläsning för hästarna ur Hallingbäck-Holmåsen. De verkade inte fatta ett dugg så vi knallade upp ur ravinen och begav oss mot bergen på södra sidan av dalgången.

Vi dröjde ett tag vid foten av den skarpa, N-vända bergsbranten vilken dessutom skuggades av aldominerad lövskog. Där fann vi (Evastina) den kräsna Hylocomium umbratum i riklig mängd på ett mindre stenblock, vilket gjorde stanken från ett närbeläget hönseri riktigt uthärdlig i 5-10 minuters tid. På multnande stock satt stora mattor av Jamesoniella autumnalis.

Därefter vandrade vi uppför en traktorstig i grandominerad blandskog. Terrängen var starkt kuperad med sandig-moig morän och många stora klippblock; troligtvis (av naturkrafterna) söndersprängt berg från platsen.

Stigens bryo-vegetation dominerades av Atrichum undulatum, A. tenellum, Oligotrichum hercynicum, Pogonatum aloides

Pogonatum urnigerum
Dicranella heteromalla
D. cerviculata
Jungermannia gracillima
Nardia scalaris, och i blöta rännor
 vackert rödbrokig
Sphagnum auriculatum.

På klippblocken invid stigen bl a större kvantiteter av

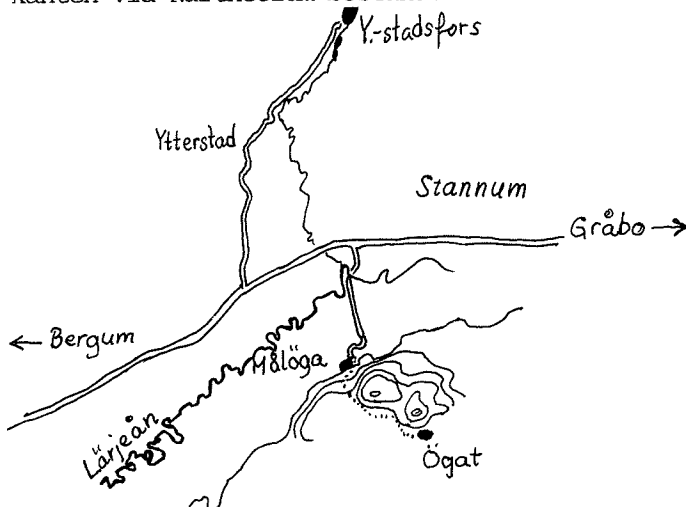
Cynodontium strumiferum
Dicranum scoparium
Hylocomium splendens
Racomitrium fasciculare
Andraea rupestris
Barbilophozia barbata
Diplophyllum albicans
Scapania nemorea
Tritomaria quinqueidentata.

Vår välförtjänta lunchpaus förrättades vid den lilla sjön Ögat N om Långevattnet. En massa orienterare träffade vi på, som klafsade omkring i terrängen och letade efter kontroller; Lerums SOK:s distriktsmästerskap avverkades på denna plats denna dag minsann.

Sjökantvegetationen runt Ögat ägnade vi en halvtimmes studier. Sjön hade en bred bård av vitmossor, och denna bård dominerades fullständigt av smutsgrön Sphagnum papillosum. Sjöns näckrosblad lyfte sig och flaxade i den hårda, byiga blåsten men vi hade varit med förut och var alla ordentligt klädda.

I vitmossan dominerade den högre vegetationen av Phragmites australis, Rhynchospora fusca (spridda strån i gungflyet) och ruggar av Narthecium (längst inne vid kanten). Som stora välvda öar stack prolifererande Polytrichum strictum upp ur Sphagnummattan. Avvikande färginslag utgjordes av Sphagnum rubellum, S. fuscum, S. subnitens (djupt illröd, "warnstorff-färgad"!) och S. fallax.

Spridd i vitmossan växte Calliergon stramineum, med små underbara röda rhizoidtrådar i bladspetsarna hos flertalet blad. Splachnum sp. växte på älgspillning i myrkanten vid Narthecium-bestånden.

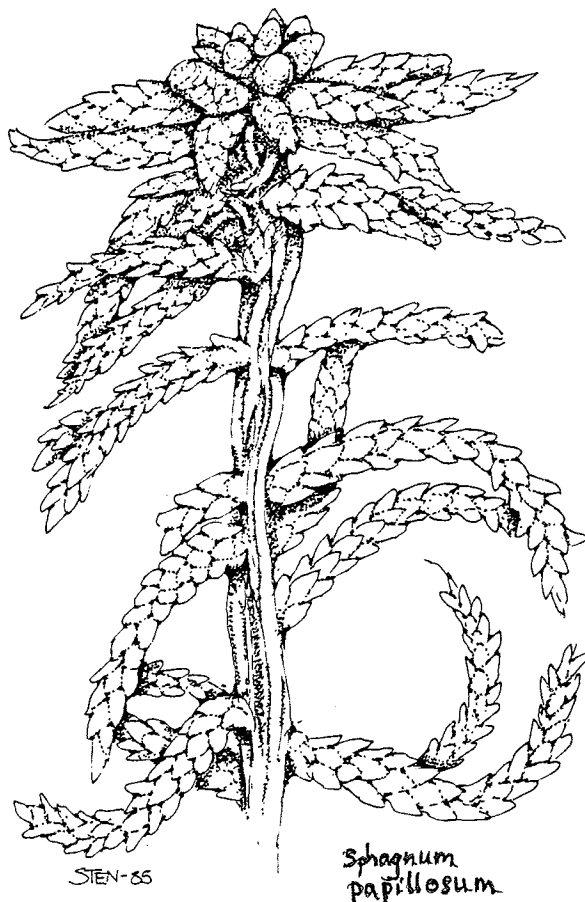
Vi tog oss så småningom tillbaka till bilarna och bestämde oss där för att besöka ytterligare en lokal. Det blev Ytterstadsfors (St. Lundby sn, Ytterstad).

Ett dämme som ett fallfärdigt minne av en gammal kvarn vilken vi dock ej kunde se röken av. På cementen som utgjorde dämnet växte en smutsgrön ragg av Racomitrium aciculare och på intilliggande sura berg-häll satt en något ljusare, gulare grön matta av Racomitrium aquaticum. I bäcken nedanför dämnet växte Fontinalis dalecarlia på stenar. Blockterrängen vid sidan om bäcken härbergerade bl a Sphagnum russowii.

Till sist valde vi ut en ask vid en bondgård vid Ytterstad som sista inventeringsobjekt. Den lutade svagt åt öster och dess västra sida dominerades av en riklig Orthotrichum lyellii-förekomst med spridda inslag av Leucodon sciuroides och Homalothecium sericeum.

Efter detta hade vi ett fint facit på 118 arter med oss i bagaget när vi åter styrde kosan mot stan.

hävdade
Pär Johansson

Nr. 4, 5/10, Härryda.

Det är en, för min egen del alldeles för tidig söndagsmorgon. Råkallt; höstsolen är trött och blek som en mazarin.

Sju mossvänner kliver ur två bilar vid Högäset, öster om Öjesjön i Härryda socken, ruta +lj. De börjar strosa österut på skogsvägen; emellanåt lägger de blicken på höstskogens färgprakt.

Några små grusmossor är snart infångade. Oligotrichum hercynicum är en av dem. Pogonatum aloides och P. urnigerum är två andra. Cynodontium strumiferum visar sina försiktiga men distinkta strumata, vilka sitter strax under kapseln, för dem, där han sitter och surar på sin håll.

Dagens ruta är en ruta med mycket skog och många kalhyggen av varierande ålder.

Mossvännerna, som hittat en intressant fläck på en geologisk karta, ger sig av på jakt uppför en höjd, Trullsås. Märklig natur möter dem där. Massor av träd, mest gran, ligger omkullvräkt. Det skulle kunna vara tio år sedan de blåste omkull. Svårframkomligt. Artfattigt.

Men en Sphagnum bor här. Det är ett nöje att bekanta sig med henne, ty hom är så fertil! Troligtvis quinguefarium. På väg ner mot Tvärsjön ser vi Anastrophyllum minutum i en klippskreva.

Smörgåsarna ätes hungrigt upp vid sjön. Samtalsämnet är: Åt vilket håll ligger Amerika? -Kan det möjligen vara så?, säger någon och pekar snett nedåt.

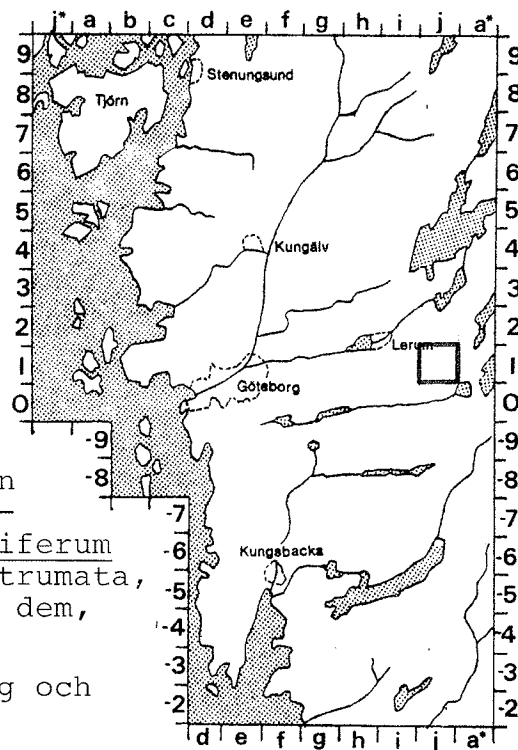
Sven Bergqvist står för dagens fynd. På en ek, inte långt från den plats där upptäcktsfärden tog sin början, finner han Ulot ludwigii.

Det sista mossvännerna gör innan de lämnar place'tet är att plocka några lönnar på epifyter. Leucodon sciuroides, Antitrichia curtipendula, Metzgeria furcata och Ulot crispa.

De som med hjälp av ögon, fingrar, näsa, mun, armar och ben gjorde sitt yttersta för att fånga den bryologiska situationen i ruta +lj var:

Peter Sögård med lille Anders, Sven Bergqvist, Evastina Blomgren, Pär Johansson, Hans-Olof Sticher samt jag,

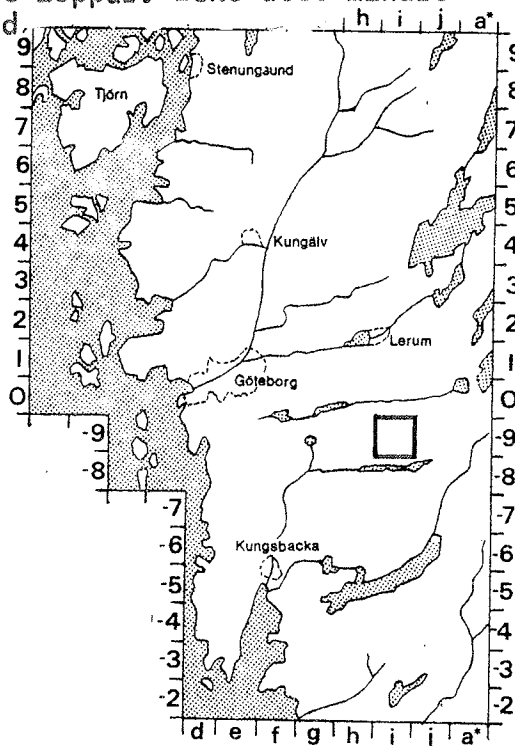
Jan Ekman

MOSSORNAS VÄNNERS 5:te HÖSTEXKURSION 19/10 1986.

Dagens ruta, benämnd -9i, hyser inom sina gränser Landvetters storflygplats i västra kanten och tämligen öde skogsmarker i resten. Oljudet från reamotorerna störde dock in-te mossletandet i samma utsträckning som det kraftiga och ihållande regnet, som medförde imma på och vatten i de tre tappra mossvännernas lappar. Icke dess mindre gladdes vi åt en mängd intressanta mossfynd.

Första lokalen var hygges- och mossmark inramad av granskog i södra delen av Kägglas mosse. Förutom 13 Sphagnumarter noterades i myrmarkerna typiska arter såsom Mylia anomala, Odontoschisma sphagni, Kurzia pauciflora, Cephalozia connivens och den med röda rhizoider på apikala bladryggen försedda Calliergon stramineum. I granskogen, vid foten av ett klippblock plockade Pär J. Mnium marginatum med till skillnad från M. hornum slät nervrygg och "påsat" udd. Levermosse-entusiasten Evastinas trevligaste bidrag från denna lokal var Nardia geoscyphus, en liten musselmossa med speciellt i skottspetsen urnupna blad och med oljekroppar av två slag, dels 2 à 3 stora, ovala och sammansatta, dels många små, kulrunda och homogena.

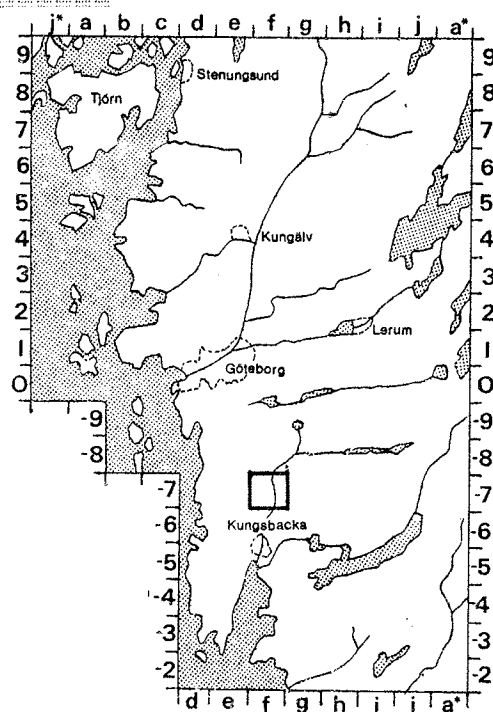
Lokal nummer två denna dag var ängs- och hagmarker med insprängda bergsknallar runt Slapperhult och denna lokal gav bl. a, förutom välbehövlig kaffefika, på asp växande Platygyrium repens, med kopparfärgade skott och massor av små groddgrenar. På en jordtöckt klipphylla hittades nötmossa, Diphyscium foliosum.

Förutom dessa två lokaler besöktes två drive- in-lokaler på så sätt att en av mossvännerna rusade ur den regnskyddande bilen och rafsade åt sig lite material. En cementmur intill väg 156 gav bl.a. Bryum caespiticium, Schistidium apocarpum och Tortula ruralis och några lönnar i en trädgård kunde i lugn och ro skrapas rena från mossor, emedan husets innevånare innanför fönstret verkade fascinerat klistrade runt TV-apparaten. Träden visade sig vara bevuxna med de tre Orthotrichumarterna lyellii, obtusifolium och affine ssp. fastigiatum.

Under dagen noterades 115 arter, varav 28 levermossor och de tappra tre var Evastina, Pär Johansson och undertecknad.

Sven B.

Denna soliga, vackra, men ack så bistra novemberdag med is på vattenpölarne för första gången denna höst, begav vi oss av förbi Lindome för att söderifrån nalkas rutan och vattenverket på sydsidan av Skårsjön. Som vanligt vid våra utflykter stod det en rund skylt med fordonstrafik förbjuden på ena vägen så vi tog laglydigt den andra, som ledde oss in på en gårdsplan med en något förgrymmad dam, som tvingade oss att backa tillbaka. Gräsmattan mädde inte så bra efter Gert Mogensens försök att undvika meja ner äppleträdens grenar med volkswagenbussen från Köbenhavns universitet. Vi bestämde oss nu för att överträda bestämelseerna och si - vandrande damer och ridande ekipage lämnade oss beredvilligt plats å den förbjudna vägen.

Väl framme vid Skårsjön diskuterades stambladen med hjärtformad bas på Eurynchium stokesii och med rundad på E. hians. Därefter kastade vi oss med glatt mod upp mot en klippbrant där vi fann Plagiothecium denticulatum med böjda sporhus och P. laetum med raka. Pär visade sig vara värre än Harry då han var den förste som hittade Schisostegia pennata, vars protonema dock lyste dåligt eftersom solen låg på. En liten grotta i väggkanten hyste jordväxande arter som Dicranella heteromalla, Ditrichum heteromallum och Diplophyllum obtusifolium. En murad fördämning gav oss några kalkkrävande arter som Schistidium apocarpum, Grimmia pulvinata och Tortula muralis. Den triviala skogen intill sjön bjöd inte på några sensationer, men det fanns gott om Campylopus flexuosus, som kändes igen på sin mörkgröna färg, sitt röda rotludd och sin kraftiga nerv. Dåligt sphagnumväder med frusna tuvor gjorde utbytet av dessa arter minimalt.

På en något så när torr höjd i skogen tog vi fikapaus och höll årsmöte.

När vi återvände till bilarna fortsatte en decimerad skara till kvarnen vid Alafors, en gammal vattenkvarn, som numera drivs med elektricitet. Vattnet, forsen och dammbyggnaderna fanns dock kvar och en hel del trevliga arter kunde noteras, bl.a. fertil Fontinalis antipyretica, med stora sporhus gömda bland bladen, och den tunnare släktingen F. dalecarlica. Hygrohypnum ochraceum och H. luridum samt Amblystegium fluviatile och A. tenax växte på stenar i forsen. På muren upptäckte vi Schistidium rivulare tillsammans med Racomitrium aciculare, den senare med rundad bladspets och små tänder. Vid kvarnen växte också några stora träd, som enligt ägaren skulle rensas bort, så vi skyndade oss att undersöka epifytfloran: Metzgeria furcata samt Orthotrichum affine och O. lyelli.

Kylan drev oss slutligen trots den trevliga lokalen in i bilarna för att åka hem. Då hade vi funnit 15 levermossor och 77 bladmossor. Det dåliga resultatet får skyllas på kylan och årsmötet, som drog ut på tiden.

Vi som deltog var Per A, Harry A, Sven B, Evastina B, Pär J, Gert Mogensen, Eva v. O samt två danska barn och labradoren Diana, som var den enda som vågade bada.

Vårprogram Göteborg 1987

Söndagen den 12 April En bit norr om Stenungsund vilar skogens, ängarnas och vattendragens mossor ännu oanade om den förening vilkens medlemmar plägar stoppa deras artfränder i små mörka konvolut. För att sedan, vid något tillfälle, småmumlande, vad var nu detta för något, kanske utbristande oåh en liten Pottia, stoppa dem under en lupp. Till ruta +8 E guidar **Peter Sögård** er. Vem vågar stanna hemma denna dag då solen lyser och vårens prakt står redo att breda ut sig framför våra fötter. Ring 0303 / 143 36 och anmäl ditt intresse.

Söndagen den 26 April Evastina leder oss söderut, långt söderut, faktiskt ända till ruta -3 C. Vilka naturtyper som finns där och vilka arter som (ännu) döljer sig där lär du få reda på, om du följer med denna dag då lärkan drillar högt i skyn. Ring **Evastina Blomgren** 031 / 462423 och anmäl dit intresse

Söndagen den 10 Maj I trakterna runt Landvettersjön finns vidsträckta mossar troligtvis också härliga skogar, någon fuktig, drypande brant och så vi denna söndag i alla fall. I ruta -9 G visar oss **Sten Ahlberg** runt. Ring **Sten** 031 / 220558 och anmäl dig

xxxxxxx **den xx Juni** Någon gång i juni efter skolans slut, samlas Mossornas Vänner för en avslutande exkursion denna "vår". Vi åker till en gammal god lokal. Vilken är ej ännu bestämd men förslag finns tex Sillviks skalgrusbankar, Brattön, rikkärr vid Ucklum, mfl. När tiden närmar sig juni kan du ringa **Harry Andersson** Tel 0303 / 92635 och anmäla dig.

Vårprogram Stockholm 1987

24/4-26/4 inleds vårprogrammet med en kortkurs i mossor i Tollare folkhögskola. Kursen startar på fredag kl. 18.00 och fortsätter med en exkursion till Runmarö på lördag. Kalkpåverkad mossflora utlovas. Kursen avslutas på söndag. Kursledare är Lars Hedenäs och nybörjare är speciellt välkomna. Mer information om vad det hela kostar, hur du tar dig till Tollare folkhögskola mm. får du av Birgit Sundin 08/747 82 23.

Söndag 24/5: Vårutflykt till Stockholmstraktens största ravin vid Tegelbacken, Kugghamra. En härlig natur- och mossupplevelse garanteras. Vi räknar med att få se mycket mossor och eventuellt rariteter såsom *Dicranum tauricum* och *Nowellia curvifolia*. Preliminär samlings-tid är kl. 10.00. För mer information om samlingsplats och samåkning tag kontakt med Lars Hedenäs 08/778 52 54 eller Gerhard Kristensson 0762/71857.